

Етістік

Етістік – заттың қимылын, іс-әрекетін білдіреді. Сұрақтары: қайтті? Не істеді? Не қылды? Ертең ат шабады (қайтеді?), балуан күреседі (не істейді?).

Етістік құрамына қарай екіге бөлінеді:

1) дара етістік;

2) күрделі етістік.

Дара етістік

Дара етістік бір ғана сөзден тұрады. Мысалы:

Жапырақтардың сыбдыры естіледі. Сөйлемдегі естіледі етістігі бір ғана сөзден тұрған дара етістік.

Күрделі етістік

Күрделі етістік екі не одан да көп сөзден құралады, бір мағынаға ие болады, бір сұраққа жауап береді, сөйлемнің бір ғана мүшесі болады.

*Мысалы: Бала күліп
жіберді. Бала күліп жібере
жаздады. Бала күліп жіберуге
шақ қалды.*

*Сөздердің дыбыстық өзгеріс-
ке ұшырап кірігуінен жасалған
күрделі етістіктер: апар –
алып бар, әкел – алып кел,
әкет – алып кет, әпер – алып
бер, түрегел – тұрып кел.*

*Сөздердің қосарлануынан жас
алған күрделі етістіктер: бара-
бара шаршады, айта-айта
жалықты, күліп-күліп шығып
кетті.*

Күрделі етістік құрамындағы бірінші сөз негізгі етістік болады да, негізгі мағынаны білдіреді. Кейінгі сөздер көмекші етістік болады.

Етістік тұлғасына қарай екіге бөлінеді:

1) негізгі түбір етістік;

2) туынды түбір етістік.

Негізгі түбір етістік

Негізгі түбір етістік
етістіктің өзінен

*жасалады: отыр, тұр, жүр,
жатыр, оқы, кел, барды,
жүгірді, жасаған, көрген.*

Туынды етістік

*Туынды етістік басқа сөз
таптарына сөз тудырушы
жұрнақ жалғану арқылы
жасалады.*